

cd

"Mikołaj Żalaszowski. Polski prawnik XVII stulecia na tle ówczesnej nauki prawa", Irena Malinowska, Kraków 1960 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 6/3, 507-508

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nomiczne, technika i wiedza górnicza, rywalizacja elementów kapitalistycznych i feudalnych w górnictwie);

Antonina Keckowa, *Solnictwo* (do XVIII w. — górnictwo solne podkrakowskie, ruskie, śląskie);

Danuta Molenda, *Górnictwo kruszców* (do XVIII w. — rejony eksploatacji, technika górnicza, stosunki produkcji);

Jan Pazdur, *Górnictwo rud żelaza* (do XVIII w. — rozwój techniki górniczej, stosunki produkcji);

Maria Weber-Kozińska, *Górnictwo kamienia* (do XVIII w. — ośrodki kamienniarstwo, technika i organizacja produkcji);

Jan Pazdur, *Górnictwo siarki i innych surowców chemicznych*;

Jan Pazdur, *Uwagi końcowe*.

S. M.

Zygmunt Kolankowski, *Zapomniany prawnik XVI wieku Jan Łączyński i jego „Kompendium sądów króla Jagomości“*. Studium z dziejów polskiej literatury prawniczej. Toruń 1960, s. 135, ilustr.

Towarzystwo Naukowe w Toruniu opublikowało w ramach swych „Roczników” rozprawę o J. Łączyńskim, „...mężu wysokiej nauki, do rady w najtrudniejszych rzeczach gruntownego i w prawie ojczystym doskonale biegłego”, którego prace przez długi okres czasu były zupełnie nieznanne. Jedną z poważniejszych rozpraw z zakresu ziemskiego prawa sądowego XVI wieku *Kompendium sądów Króla Jego Miłości, prawem koronnym na dwie części rozdzielone...* została odnaleziona w rękopisie w cesarskiej bibliotece publicznej w Petersburgu przez Józefa Korzeniowskiego dopiero w początku XX wieku. Choć niedrukowana, cieszyła się ona jednak w swoim czasie dużą popularnością, o czym świadczy znaczna ilość odpisów oraz stopień wykorzystania przez innych autorów.

Praca Z. Kolankowskiego omawia życie, działalność sejmikową i prawniczą Łączyńskiego, jego twórczość naukową i literacką. Dość obszerny rozdział poświęcony jest analizie i dziejom tekstu *Kompendium*. Zestaw źródeł i literatury oraz dopełnienia zamykają całość, do której dodany został również oryginalny tekst omawianej pracy Łączyńskiego z 1594 roku.

cd.

Irena Malinowska, *Mikołaj Żalaszowski. Polski prawnik XVII stulecia na tle ówczesnej nauki prawa*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rozprawy i Studia” t. XXI. Kraków 1960, s. 421, tabl.

Mikołaj Żalaszowski (1631—1703) profesor Akademii Krakowskiej, organizator i odnowiciel Akademii Lubrańskiego, pozostawił szereg prac z zakresu prawa i historii. W dziejach polskiej myśli prawniczej zyskał on trwałą pozycję dzięki obszernemu, dwutomowemu dziełu pt. *Ius Regni Poloniae* wydanemu w latach 1699—1702; mimo posiadanych usterek wywarło ono duży wpływ na kilka pokoleń profesorów i studentów prawa w XVIII wieku. Dzieło to było również ważnym elementem w rozwoju polskiego piśmiennictwa prawniczego, bowiem „...przybliżyło zachodnią kulturę prawniczą Polakom, polską zaś przedstawiło prawnikom zachodnim”. O nieprzeciętnej erudycji Żalaszowskiego świadczy szeroka znajomość literatury obcej

i polskiej nie tylko z zakresu prawa, ale również filozofii, historii i teologii. Pozostawał on pod wpływem zachodnioeuropejskiej kultury prawniczej XVI i pierwszej połowy XVII wieku.

Dotychczasowa literatura o Zalaszkowskim, choć bardzo bogata pod względem ilościowym, miała jednak charakter fragmentaryczny i niepełny. Autorka zajmując stanowisko krytyczne wobec publikacji drukowanych, pracę swoją oparła na materiałach archiwalnych, dotąd zupełnie nie wykorzystanych, ukazując dzięki temu Zalaszkowskiego w nowym świetle. Przeprowadziła rewizję dotychczasowych sądów i opinii. Zwróciła również uwagę na wartość tak często pomijanych dzieł historycznych Zalaszkowskiego.

Praca zawiera szereg ciekawych przyczynków do historii prawa polskiego i wskazuje na ścisłe powiązania ówczesnej naszej nauki z kulturą umysłową zachodu.

cd.

Anders Franzen, *The Warship Vasa. Deep Diving and Marine Archeology in Stockholm*. Norstedt and Bonnier Publishers, Stockholm 1960, s. 80.

10 sierpnia 1628 r. wielki, 1400-tonowy statek wojсковy „Waza” wyruszył sprzed pałacu królewskiego w Sztokholmie w swój pierwszy próbny rejs. Gdy przełynął zaledwie 2 km, nagły szwał spowodował przewrócenie i zatonięcie statku, którego wrak spoczął na dnie na głębokości 32 m.

Podjęmowane w XVII w. próby podniesienia statku zakończyły się wydobyciem jedynie pewnej liczby jego dział. Przez trzy przeszło wieki „Waza” pozostawał na dnie. Dopiero przed kilku laty miłośnik archeologii morskiej A. Franzen rozpoczął poszukiwania, które doprowadziły do odnalezienia w 1956 r. wraku. W trzy lata później statek został przeciągnięty na płytsze miejsce, na głębokości 15 m, gdzie dokonano przy pomocy nurków naprawy jego kadłuba, a w kwietniu 1961 r. podniesiono „Wazę” na powierzchnię, gdzie ma być zamieniony na muzeum.

Zbadanie konstrukcji statku i jego technicznych urządzeń będzie miało wielkie znaczenie dla historii techniki morskiej, nie zachował się bowiem z wieku XVII żaden statek w tak dobrym stanie, jak przechowany w mule morskim „Waza”.

O dziejach budowy statku, katastrofy, akcji ratowniczych i ostatnich pracach wydobywczych aż do roku 1960, relacjonuje praca odkrywcy wraku A. Franzena. Liczne ilustracje pokazują elementy wydobyte już z dna oraz etapy prac wydobywczych.

E. O.

Dokumenty i materiały po historii Moskowskiego uniwersytetu wtoroj połowiny XVIII wieku, t. I 1756—1764. Podgotowana k pieczati N. A. Penczko. Izdatielstwo Moskowskogo Uniwersiteta, Moskwa 1960, s. 415, rys. 12.

Biblioteka Uniwersytetu Moskiewskiego ogłosiła drukiem pierwszy tom dokumentów i materiałów archiwalnych dotyczących historii tego uniwersytetu w drugiej połowie XVIII wieku, zadając sobie trud ponownego przebadania (w części ocalałych po pożarze 1812 r.) protokółów konferencji uniwersyteckich. Całość wydawnictwa składa się z trzech tomów, obejmujących trzy pierwsze dziesięciolecia istnienia Uniwersytetu Moskiewskiego. Uczelnia ta odegrała szczególną rolę przy kreowaniu katedr w organizowanych — w początku XIX stulecia — uniwersytetach: dorpacskim, kazańskim, petersburskim i charkowskim.